

Türk Cihân Hakimiyeti'nden Î'lây-ı Kelimetullah'a: Türk'ün Küresel Ülküsü

'Tanrı, devlet güneşini Türk burçlarında doğdurmuş ve gökleri onların ülkesi etrafında döndürmüştür. Onlara Türk adını vermiş ve onları yeryüzüne hâkim kılmıştır'

Divanü Lûgati't-Türk – Kaşgarlı Mahmud

Türk toplumu, tarih sahnesine çıktığından beri yaşadığı medeniyet dairesi ve coğrafyadan kaynaklanan şartlar münasebetiyle sürekli askerî, kültürel ve iktisadi baskılara maruz kalmıştır. Ancak sahip olunan maddî ve manevî güç bütün baskılara karşı mücadele edilmesini, bu mücadelenin sürekli olmasını sağlamıştır.

Atsız'ın "Savaşlar kahramanlık ruhunu beslemiş, erdemli insanların yetişmesine sebep olmuş, destanî edebiyatı yaratmıştır... Millî ülküler, milletleri yüzyıllar boyunca ayakta tutacak enerji kaynağıdır. Fedakâr insanların çokluğu, her türlü insanî meziyetle hâkimiyeti demektir." (Atsız 1973: 18- 19) cümleleriyle ifade ettiği milli ülkü, bizzat Türk milletinin köklerinden geliyordu.

Türk'ün Kızılema'sı da, Nizam-ı Âlem'i de, Î'lây-ı Kelimetullah'ı da, Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi de, Türk İslam Ülküsü de birer evrensel tasavvur ve tahayyül beratıdır. "Millî Ülkülerden" söz ediliyorsa eğer, var olanla yetinilmiyor demektir. Ülkü kavramı içerisinde tanımı gereği elde edilenin ötesinde arzuları barındırır. Ötelerin daha ötesidir. Kızılelma da tam buna denk gelmektedir: ileri hep daha ileri, ta ki cihanın ufku tükenene kadar. Cihan bir altından elmadır artık...

Türk milleti, asırlardan beri kültürünü İslam ruhu ve imanı ile yoğurmuştur. Ancak bundan önce de bir 'cihan hâkimiyeti' fikrine sahipti. Türklerin cihan hâkimiyeti ve mefkûresi, ilk defa, büyük bir Türk imparatorluğu kuran Hunlar ile bilhassa onların hükümdarı Mete ile başlar. Bu kudretli imparatorluğun hükümdarları mektuplarının başında "Tanrının tahta çıkardığı Hun milletinin büyük hükümdarı" ibaresini kullanırlardı. Hunlar Uzak-şark'tan şarkı Avrupa'ya kadar bütün Türk ve Asya kavimlerini birleştiren, birçoklarını yerlerinden söküp atan ve meşhur Çin Seddi'nin inşasına sebep olan kendi kudret ve üstünlüklerine inanıyorlardı. Hunların, esaret döneminde bile, millî şuur ve gururlarını muhafaza ettiklerine ve Tanrı'nın kendilerine yardımcı olduğuna inandıklarına dair şu tarihi kayıt da çok mühimdir. Mağlup olan bir Hun hükümdarı teslim olmayı ret ederken "Şimdi ölürsek dünya durdukça kahramanlık şanımız yaşayacak; oğullarımız ve torunlarımız başka milletlerin başbuğları olacaktır." beyanı böyle bir durumda bile cihan hâkimiyeti fikrinin ne derece derin bir imanla yaşadığını göstermektedir.

Gök-Türkler, Hunların torunları olup, onların eriştiği millî şuur ve cihan hâkimiyeti mefkûresi tarihte daha müstesna bir mevki işgal eder. Nitekim sekizinci asırda, Orhun Yazıtlarında “Türk, Oğuz beyleri, milleti, işitin: Üstte gök basmadıkça, altta yer delinmedikçe ilini, töreni kim bozabilir?” diyerek bize Türk milletinin varlığını haykıran şuur, aynı milli ülküyü taşıyordu. Tardu Han, büyük zaferi üzerine, Bizans imparatoruna gönderdiği mektubu: “Dünyada yedi iklim ve yedi ırktın büyü kağanından Romalılar imparatoruna...” ibaresi ile başlar ve bu şuurunu belirtir.

Şüphesiz ki Dünyaya adalet ve nizam ancak Türk ile gelebilirdi. İslamiyet’ten sonra da Türk milleti aynı ülküyü devam ettirerek ‘İlâ-yı Kelimetullah’ ve ‘Nizam-ı Âlem’ davası olarak bütün dünyaya Müslüman Türk’ün kim olduğunu haykırıyordu. Artık fetihlerin gayesi Allah’ın yüce adını her tarafa duyurmak, İslamiyet’in üstünlüğünü fiilen yürütmektir.

Eski Türkler, Osmanlı imparatorluğunu üç kıtanın birleştiği çevrede kurmadan evvel millî vicdanlarında kurmuşlar ve bütün siyasi ve askeri hamlelerinde işte o büyük ülkünün gidildikçe uzaklaşan hududuna doğru atılmışlardır. Anavatanı her taraftan genişleten manevi bir harita çizilmiş gibidir. Gönüllere giren bu vicdani haritanın muhtelif istikametlerdeki büyük merkezlerine hep “Kızıl Alma/Kızıl Elma” ismi verilmiştir. Anadolu’nun etrafında uzak yakın birçok Kızıl Elmalar vardır. Eski Türk efsanelerine dayanan bu güzel timsal, ordunun gideceği hedefleri gösterir. Yorulmak bilmeyen eski Türk hamleleri işte bu Kızıl-Elmalara doğru atıldıkça asırlara göğüs gerecek muazzam bir imparatorluk kurulmuş ve her hamlede genişlemiştir.

Kızıl Elmadan söz edildiğinde, hele de zaman Osmanlı Devleti fütuhatına denk düşüyorsa “Nizam-ı Âlem” ve “İlâ-yı Kelimetullah” akla ilk gelen kavramlardır. Bunlar Osmanlı Döneminde Türklük ideallerine İslami anlam katılmasıyla ortaya çıkmıştır. Lakin burada dikkat çeken bir husus vardır. Hem “Nizam-ı Âlem” hem de “İlâ-yı Kelimetullah” özlerinde birer İslami mefhum olmakla birlikte bunlar İslam dünyasında sadece Türklüğün zihniyet ve ülkü dünyasında karşılık bulmuşlardır. İlahi sır...

Bu iki kavram memalik-i İslam’da niçin sadece Türkler tarafından sahiplenilmiştir? Bu tespitten şöyle bir çıkarsama yapmak mümkündür: Kızıl elma Ülküsü, Türklerin millî ruhlarında gömük olarak yaşar ve tarihin akışı içerisinde kendisine yeni bir biçim bulur. Özellikle Selçuklu ve Osmanlı hükümdarları “dünya hakani” anlamına gelecek unvanlar almışlardır. Kullandıkları unvanlar arasında “Şahinşah” (Şahların şahı), “melik-ülmülük” (hükümdarların hükümdarı), “şâhanşâhü’l-muazzam (en büyük şahlarşahı), sultânubilâdillâh (Allah’ın ülkesinin sultanı) yer almaktadır. Ek olarak ve özellikle de Tuğrul beyin kullandığı “sultânü’l-âlem (cihan hükümdarı), melikü’l-islâm (İslam hükümdarı) dikkat çekicidir (Özaydın 2008). Osmanlı’da da ise birçok padişah bir yandan

“Han” gibi Türkçe bir unvanı tercih ederken diğer yandan hem Farsça hem de Arapça unvanları da kullanmışlardır. Bu durum “töre” ve “ülkünün” milletin ruhunda tarihi bir akış gösterdiğinin bir resmi olsa gerektir.

Her medeniyet değişikliğinde yeni anlam kazanan Kızılelma, İslamiyet öncesi dönemde “Güneşin doğduğu yerden battığı yere kadar olan coğrafyaları fethetmek” iken İslamiyet sonrasında “Dünyaya nizam vermek ve i’la-yı kelimetullah için çalışmak” anlamlarını yükledi.

Kelime anlamı itibarıyla İ’la-yı Kelimetullah, Allah kelimasının, İslam’ın yüceliğinin ve gerçeklerinin kıymetinin bilinmesi ve yayılması anlamına gelmektedir. Türk-İslam tarihinde bu kavram, Allah’ın adının bütün insanlığa duyurulması, O’nun şanının yüceltilmesi, Allah’ı inkâr edenlerle O’nun koyduğu ölçüler içerisinde mücadele edilmesi şeklinde anlaşılmiş ve uygulanmak istenmiştir.

Kur’an-ı Kerimdeki ‘...Allah’ın sözü ise en yücedir. Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir’ (Tevbe 9/40) ayetinden sonra ‘Hiç bir zulüm ve baskı kalmayınca ve din yalnız Allah’ın oluncaya kadar onlarla savaşın...’ (Bakara 2/193 ayrıca bk. Araf, 8/39) ayetleri i’layı kelimetullahın Türk-İslam tarihinde millî bir strateji haline gelmesine sebep olmuştur. Ayrıca Hz. Peygamberin ‘Her kim Allah’ın kelimesi en yüksek (İ’la-yı Kelimetullah) olsun diye savaşır, o Allah yolundadır’ (Buhari Cihat, 15)” gibi hadisleri Türklerin İ’la-yı Kelimetullahı bir hayat tarzı haline getirmelerine vesile olmuştur.

İ’la-yı kelimetullah Kur’ani bir kavram olmakla birlikte, bunun kavram olarak kullanımı çoğunlukla Türk tarihide olmuştur. Türkleri İslam dünyasında ayrıcalıklı konuma getiren özelliklerinden biriside İ’la-yı kelimetullah algısıdır.

Türk tarihinde İ’la-yı kelimetullah, “Kızılelma” ideali ile bütünleşerek Türklerin Anadolu, Balkanlar ve İstanbul’u fethine, Viyana’yı kuşatmalarına vesile olmuştur. İ’la-yı kelimetullah ve kızılelma duygusunun en somut örneği İstanbul’un Türkler tarafından fethi ile gerçekleşmiştir. II. Viyana olayına kadar küfür diyarı ve kurtarılmaya muhtaç insanlık için taarruz vesilesi, bundan sonra da İslam ve kutsallarının savunma gerekçesi olmuştur. Nitekim bu tarihten sonra yapılan savaşlarda din, devlet, vatan gibi kutsallar İslam’ın varlığının devamı için zaruri değerler olarak kabul edilmiş, bunlar uğrunda ölüm makamların en yücresi şahadet olarak nitelenmiştir. Çanakkale Zaferi ve Kurtuluş Savaşlarında İ’la-yı kelimetullah savaşan askerlerin yegâne motivasyon aracı olmuş, “din elden gidiyor”, ”vatan elden gidiyor” kavramları, din ile vatanın birlikteliğine, biri olmadan diğerinin olamayacağına inanılarak, onların korunması için ölüm şahadetle birleştirilmiştir.

Türk-İslam tarihinde İ'la-yı kelimetullah, yine Türklere has bir kavram olarak tarihe geçen ve dünya insanlığının barış ve huzur içerisinde yaşamasını ifade eden “Nizam-ı Alem” kavramıyla bütünleşmiştir. Nitekim Türkler İ'la-yı kelimetullahı nizam-ı alem idealini gerçekleştirme aracı olarak da değerlendirmişlerdir.

Nizam-ı Alem ve İ'lây-ı Kelimetullah kavramlarının yönetimdeki karşılığı “Devlet-i Ebed Müddet”tir. Her hâl ve şartta biri diğerinden bağımsız düşünülmeyen bu temel değerler, yılları aşan sürede “devlet-i ebedi müddet” anlayışıyla önemli bir kazanım elde etmiştir.

“Devlet-i ebed müddet”, devletin ömrünün vade biçilemeyecek kadar sonsuz olduğuna işaret etmektedir. İslami tecrübeye bakarak da devletin önemini Mekke-Medine karşılaştırmasıyla açık şekilde ortaya koymak mümkündür. “Mekke devletsizlik, Medine devlettir”. O yüzden hicret Mekke'den Medine'ye doğru olmuştur. O yüzden fetih Medine'den Mekke'ye doğru olmuştur.

Devletin “ebed müddet” oluşu aslında Atsız tarafından ortaya atılan Türk tarihinin “saltanatlar değil devletler üzerinden” tanımlanması gerektiği tezinin de temelini oluşturmaktadır. Görülüyor ki âlemin dirliği ve birliği ancak “Allahın adını yüceltmek” iddiası ile manevi bir kimlik ve meşruiyet kazanacaktır. Bu ülkü Osmanlıların fetih siyasetine yön verdiği gibi “cihat ve gazaların” da istikametini belirlemiştir. Ancak kabul etmek gerekir ki hem Nizam-ı Âlem hem de “İ'lây-ı Kelimetullah kavramları “fütuhât döneminin” güçlü ve iştıyaklı dilini yansıtır. Kabaran denizler gibi bir gün geri çekilmeleri mukadderat olan her büyük devletin büyüme, duraklama ve gerileme dönemlerinde dilleri farklılaşır, Osmanlıda da böyle olmuştur. Nitekim “Nizam-ı Âlem” ifadesindeki Nizam kelimesi ile aynı kökten gelen “Tanzimat” birbirinden çok farklı iki dönemi, iki stratejiyi, iki ruh halini temsil ederler. Birisi “fütuhât” dilidir diğeri “inhitât”.

Bu tür araştırmalar ortaya “Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi” ve “Türk Dünya Nizamı” gibi muhteşem kavramları çıkarır. Bu kavramlar, Türklerin tarihten günümüze “ilahi bir irade” (kut) sayesinde “Tanrının hizmetine mazhar ve mümtaz bir millet” ve “cihan ailesinin babası” oldukları inancına bağlamıştır. Tarih Türklerin “Allah'ın cihan hâkimiyetini” kendilerine emanet ettikleri düşüncesine bağlı kaldıklarını göstermektedir.

Görünen odur ki Türkler tarihin her döneminde cihanşümül ülkelere sahip olmuş; en zayıf oldukları zamanlarda bile büyüklük iddialarından vazgeçmemişlerdir. Osman Turan'a göre “Türk cihan hâkimiyeti” adalete, insanlık duygularına ve milletin arzularına” dayandığı için yüzyıllar boyunca yaşayabilen bir mefkûreye dönüşmüştür. Bir karşılaştırma olarak ta Türklerin Hindistan'da dokuz asır, İngilizlerin ise sadece bir asır kalabildiklerini göstermektedir. Buna karşılık “cihan ölçeğinde istekler” sadece Türklerde görülmez.

Roma'nın, Rusya'nın ve bir dizi diğer kavmin da küresel düşlere sahip oldukları bilinmektedir.